

KRZYSZTOF KASPRZAK

Rada Programowa Wydawnictw Komunalnych ABRYS w Poznaniu
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Turystyki Wiejskiej

**WYDAWNICTWA OFICYNY ABRYS JAKO ZADANIE EDUKACYJNE
UPOWSZECHNIANIE IDEI RETARDACJI JAKO ELEMENT
ALTERNATYWNEJ EDUKACJI. CZĘŚĆ I.**

Wydawnictwo Komunalne ABRYS ma obecnie w dorobku dziesiątki tysięcy egzemplarzy czasopism ("Przegląd Komunalny", "Czysta Energia", "Zieleń Miejska", "Recykling", "Wodociągi - Kanalizacja", "Ecomanager") dostarczających zawodowych informacji, kształtujących opinie i przedstawiających polemiki. To także tysiące wejść na strony różnych aplikacji przygotowanych przez Abrys, uzupełniających, a nie zastępujących wymienione czasopisma. Wpisują się one w pełni we wdrażanie edukacji ekologicznej jako nauczania interdyscyplinarnego na jego wszystkich stopniach formalnych i nieformalnych. Jej celem jest kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa wzajemnie powiązanymi kwestiami ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi, umożliwienie wszystkim mieszkańcom zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska oraz tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, wartości i przekonań jednostek, grup i społeczeństw, uwzględniających troskę o jakość środowiska. Aby cele te mogły być zrealizowane, niezbędne jest m.in. wprowadzenie profesjonalnej edukacji ekologicznej do wszystkich sfer życia społecznego z uwzględnieniem i wykorzystaniem wartości kulturowych, etycznych i religijnych, zapewnienie dostępu społeczeństwa do informacji o stanie środowiska przyrodniczego, w tym także podejmowanie działań w zakresie retardacji. Najważniejsze jest jednak uznanie, że edukacja ekologiczna jest podstawowym warunkiem zmiany konsumpcyjnego modelu społeczeństwa. Jak dotąd cele te nie zostały zrealizowane. Instytucje naszego państwa nie dają alternatywy dla modelu społeczeństwa konsumpcyjnego, na którym głównie oparte jest obecnie jego funkcjonowanie.

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, retardacja, czasopisma komunalne

I. WSTĘP

Wyjaśniając pojęcie retardacji tempa życia i przekształcania zasobów przyrody Kostecka [2013] przedstawiła propozycje działań dotyczących możliwości upowszechniania tych idei. Słusznie zwróciła uwagę, że w oficjalnym nauczaniu o zrównoważonym rozwoju i przekonywaniu do praktycznego wdrażania retardacji niezbędna jest zwłaszcza reforma nauczania o tych procesach. Za szczególnie istotne

DOI: 10.15584/pjsd.2016.20.10

uznała wprowadzanie różnych metod edukacji aktywnej, podając przykłady praktycznego wprowadzania tych metod w nauczaniu prowadzonym m.in. przez publiczne szkoły wyższe [Kostecka i in. 2015, Kostecka i Mazur-Pączka 2015]. Wiele uczelni wyższych jednak nie jest w stanie zapewnić właściwego nauczania w tym zakresie w warunkach gospodarki rynkowej, nie mówiąc już o rzeczywistym wpływie na praktyczną realizację rozwoju zrównoważonego i retardacji przez administrację samorządową i rządową, przedsiębiorstwa, polityków i wszystkich obywateli. Nie zapewniają one nawet odpowiednio szerokiej popularyzacji tych zagadnień i dostarczania bieżących informacji na ten temat mieszkańcom naszego kraju. Podobnie jak informacji dotyczących szeroko rozumianej ochrony środowiska przyrodniczego, ochrony zasobów przyrody, czy gospodarki komunalnej. Tak naprawdę to nie są tym w ogóle zainteresowane, podobnie jak przebudową konsumpcyjnych wartości, czy przypomnianiem i ugruntowaniem norm etycznych i moralnych właściwych dla naszego kręgu kulturowego. W warunkach instytucji państwowych realizowane są obecnie jedynie oderwane od rzeczywistości działania polityki historycznej. Rozwój zrównoważony, retardacja, ochrona środowiska przyrodniczego i ochrona zasobów przyrody nie wpisują się obecnie w te działania. Wręcz odwrotnie - są traktowane jako zagrożenia dla władzy i wyłącznie konsumpcyjnego rozwoju gospodarki i coraz bardziej ograniczane. Wiedza wielu dobrze wykształconych absolwentów uczelni nie przekłada się w ogóle na poglądy i zachowanie społeczeństwa, niechętnego osiągnięciom naukowym, działaniom ochronnym, a zwłaszcza nieufnego wobec wszelkich ekspertów, nie wierzącego w jakość swojej pracy i podatnego na polityczną indoktrynację.

Bez rozwoju edukacji alternatywnej działającej w warunkach gospodarki rynkowej i zaangażowania kapitału prywatnego dostarczanie kompleksowych i wiarygodnych informacji na temat ochrony środowiska w powiązaniu z działaniami gospodarczymi nie jest obecnie w pełni możliwe; nie będzie także możliwe w przyszłości. Przykładem tego rodzaju edukacji w zakresie ochrony środowiska i gospodarki komunalnej, uwzględniającym także idee rozwoju zrównoważonego i retardacji, jest działalność wydawnicza i edukacyjna prowadzona od 25 lat na terenie całego kraju przez wydawnictwa komunalne firmy ABRYS Spółka z o.o. w Poznaniu [Dutka M., Kasprzak 2008, 2011, 2012, 2016, Dutka W., Kasprzak 1999, 2000, Kasprzak 1997, 2005a, 2005b, 2005c, 2006, 2007, 2011a, 2011b, 2013, 2014a, 2014b, 2016].

II. KAMPANIA EDUKACYJNA CZASOPISM KOMUNALNYCH

Do utworzenia wydawnictwa adresowanego do pracowników branży gospodarki komunalnej bezpośrednio przyczyniła się głównie prywatyzacja zakładów oczyszczania miast. W pierwszych miesiącach ukazywania się *Przeglądu Komunalnego* w 1991 r. wydawało się, że ogrom problemów związanych z gospodarką komunalną w powiązaniu z ochroną środowiska nie będzie możliwy do szybkiego przedstawienia czytelnikom, którzy szybko potrzebowali wielu bieżących informacji na nowe dla nich tematy. Pisać trzeba było m.in. o kształtującej się gospodarce odpadami, problemie komunalizacji przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, problemie podupadających lub wymagających wielkich nakładów na modernizację przedsiębiorstw komunalnych, ochronie przyrody, wielu nowych przepisach prawa ochrony środowiska oraz planowania przestrzennego.

Pierwsze numery *Przeglądu Komunalnego* były pod względem objętości bardzo skromne (18 str.). Jednak już od samego początku poczytność tego miesięcznika była duża i we wszystkich kolejnych latach zawsze wzrastała. Stąd częste zwiększanie nakładu; od

1000 egzemplarzy w 1991 r. do 9500 egzemplarzy w 2016 r. Stosunkowo szybko zwiększająca się objętość *Przeglądu Komunalnego* pozwalała także powiększyć liczbę reklam oraz rzadkich w początkowym okresie promocyjnych artykułów sponsorowanych. Od samego początku dużym zainteresowaniem cieszyły się artykuły dotyczące zagadnień prawnych, zwłaszcza interpretacji przepisów i cykle tematyczne. W kolejnych latach zaczęły ukazywać się nowe tytuły: *Recykling*, *Czysta Energia* (2001 r.), *Wodociągi - Kanalizacja* (2003 r.), *Zieleń Miejska* (2007 r.) oraz *Ecomanager* (dostępny tylko w wersji internetowej). Obecnie wielkość nakładów czasopism, wynosząca łącznie w ciągu roku 374,7 tys. egzemplarzy (*Przegląd Komunalny* – 114 tys., *Czysta Energia* - 73,7 tys., *Recykling* - 60,5 tys., *Wodociągi-Kanalizacja* - 60,5 tys., *Zieleń Miejska* - 66 tys.), ustabilizowała się w stosunku do aktualnych potrzeb rynku. Na łamach wymienionych czasopism prezentowane są różne poglądy, koncepcje, realizowane aktualnie w kraju prace i artykuły z zakresu gospodarki komunalnej i ochrony środowiska, w tym także opracowania i raporty przygotowywane przez rozmaite instytucje. Wiele miejsca poświęcone było i jest nadal gospodarce odpadami, sposobom zarządzania przedsiębiorstwami wodociągowo-kanalizacyjnymi oraz powiązaniem między problemami świadczenia usług w tym zakresie a polityką przestrzenną, problematyce finansowania inwestycji służących ochronie środowiska, w tym z wykorzystaniem funduszy unijnych, gospodarce przestrzennej, kształtowania terenów zieleni, ochronie zasobów przyrody, zagadnieniom czystości i higieny w miastach i gminach, tematyce zaopatrzenia mieszkańców gmin i miast w ciepło oraz produkcji energii, a także problematyce utrzymania i zarządzania drogami samorządowymi. Prezentowane są opinie i komentarze oraz działania szerokiego grona najważniejszych organizacji branżowych, których celem jest ochrona środowiska i poprawa jakości przedsiębiorstw działających w gospodarce komunalnej. Przygotowywane są informacje będące pomocne potencjalnym inwestorom w dokonaniu najlepszego możliwego wyboru w zakresie zakupu maszyn i urządzeń niezbędnych do prowadzenia najefektywniejszej prac komunalnych. Regularnie publikowane są sondaże, raporty, debaty redakcyjne, wywiady, relacje z targów i konferencji, informacje o nowościach wydawniczych, wyniki konkursów redakcyjnych. Organizowane są dyskusje w formie śniadań branżowych oraz specjalistycznych paneli eksperckich.

W kolejnych latach we wszystkich miesięcznikach wprowadzano stopniowo szereg korzystnych i znaczących zmian edytorskich i merytorycznych. Nastąpiło m.in. odświeżenie wzorca papierowych wersji czasopism (tzw. layoutu), wprowadzenie cyfryzacji treści i modernizacji internetowych stron www, rozbudowanie e-czytelni, wprowadzenie e-wydań oraz sklepu internetowego z zasobami wydawnictw. Zamieszczane na łamach wszystkich czasopism reklamy przyciągają pomysłowością rozwiązań edytorskich i kolorami, dając możliwość kontaktu czytelników z producentami i usługodawcami. Nie przeszkadzają jednak w odbiorze tekstów artykułów, a najczęściej są z nimi związane merytorycznie.

Redakcje czasopism przygotowują także - jako oddzielne zeszyty tematyczne - dodatki specjalne i regionalne. Najwięcej z nich ukazało się pod szyldem *Przeglądu Komunalnego*; od 2015 r. funkcjonują one pod nazwą *Komunalny Plus*. Dotyczą one m.in. ochrony środowiska poszczególnych miast (Koszalina, Krakowa, Łodzi, Warszawy i Wrocławia) i regionów (np. lubuskiego, małopolskiego, mazowieckiego, śląskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego), sukcesów polskiej ekologii, uregulowań prawnych, ochrony pomników przyrody, rozwoju energetyki odnawialnej, sieci kanalizacyjnych i zagospodarowania osadów ściekowych, wody w krajobrazie miasta oraz różnych aspektów recyklingu [ogółem 65 *Dodatków* (wrzesień 2016)]. Niekiedy są one przygotowywane na zamówienie różnych firm branżowych. Integralną częścią *Przeglądu Komunalnego* są

wydawane od 1988 r. *Zeszyty Komunalne*, będące specjalistycznymi naukowymi monotematycznymi opracowaniami, w całości poświęconymi wybranym problemom. Przygotowywane są one przy udziale uznanych w branży specjalistów; dotychczas (do września 2016 r., nr 300 *Przeglądu Komunalnego*) ukazało się 129 wydań *Zeszytów Komunalnych*.

W dorobku wydawnictwa są także książki (m.in. "Ocena systemu gospodarki odpadami", "Zastosowanie tworzyw sztucznych w sieciach wodnokanalizacyjnych", "Gospodarowanie wodą w Wielkopolsce", "Ochrona pomników przyrody. Zasady postępowania administracyjnego") oraz specjalistyczne poradniki-kalendarze ["Poradnik Komunalnika" (12 wydań), "Poradnik Ogrodnika Miejskiego" (7 wydań)]. Na szczególną uwagę zasługuje wydana w 2008 r. książka "Zrównoważony rozwój - program na jutro" autorstwa prof. Stefana Kozłowskiego (1928-2007), laureata "Nagrody Pracy Organicznej w Ochronie Środowiska im. Wojciecha Dutki" z 2006 r. To wydane pod honorowym patronatem ówczesnego ministra ochrony środowiska prof. Macieja Nowickiego opracowanie jest ostatnią publikacją, nad którą prof. Stefan Kozłowski pracował od kwietnia do lipca 2007 r. i nie zdążył ukończyć przed śmiercią we wrześniu. Poruszył w niej szereg problemów zrównoważonego rozwoju Polski a tłem rozważań i planów na przyszłość były polskie zobowiązania zapisane w unijnym traktacie akcesyjnym.

Nowoczesną, elektroniczną formą wszystkich wydawanych przez ABRYS czasopism branżowych są e-wydania. Ich zaletą jest wygląd czasopism, identyczny z wydaniem w formie papierowej, w połączeniu z wygodnym interfejsem, ułatwiającym wyszukiwanie interesujących fragmentów i śledzenie treści. To nie są tylko cyfrową kopie tradycyjnych zeszytów czasopism, bowiem ich interaktywność umożliwiło wzbogacenie naszych miesięczników o funkcje multimedialne i internetowe (aktywne linki do maili i stron internetowych, filmy multimedialne, ścieżki i podkłady dźwiękowe, dodatkowe niedostępne w wersji papierowej treści, łatwe przeszukiwanie treści, kierowanie czytelnika wprost do interesujących go zagadnień, możliwość sporządzenia notatek). W 2002 r. powstała e-czytelnia jako Internetowe Archiwum Wydawnictw Komunalnych ABRYS. Stanowi ona systematycznie uzupełnianą, internetową bazę wszystkich artykułów, które ukazały się od 2001 r. we wszystkich czasopismach oraz dodatków i zeszytów specjalnych.

Odbiorcami czasopism są: decydenci w urzędach miejskich, miejsko-gminnych, gminnych (prezydenci, burmistrzowie, wójtowie oraz kierownicy-dyrektorzy i inspektorzy w wydziałach ochrony środowiska i wydziałach gospodarki komunalnej (25%), dyrektorzy i pracownicy przedsiębiorstw gospodarki komunalnej, zakładów zagospodarowania odpadów, oczyszczania miast, utrzymania zieleni miejskiej, administratorzy składowisk odpadów (25%), uczestnicy branżowych szkoleń i konferencji (11%), dyrektorzy przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, kierownicy oczyszczalni ścieków i zarządy spółek wodno-ściekowych (9%), kadra menadżerska w branżowych firmach produkcyjnych, usługowych i handlowych (7%), dyrektorzy i pracownicy przedsiębiorstw i zakładów energetyki ciepłej (5%), pracownicy uczelni wyższych, instytutów badawczych i bibliotek, profilowane szkoły średnie (4%), kierownicy stacji sanitarno-epidemiologicznych (4%), pracownicy urzędów wojewódzkich i marszałkowskich (3%), pracownicy starostw powiatowych (2%), pracownicy regionalnych dyrekcji ochrony środowiska i regionalnych zarządów gospodarki wodnej (2%), liderzy i działacze stowarzyszeń i organizacji pozarządowych (2%), pracownicy Banku Ochrony Środowiska (1%).

Z *Przeglądem Komunalnym*, podobnie jak z pozostałymi czasopismami, ściśle współpracują prowadzone przez ABRYS portale branżowe: www.komunalny.pl, www.ecomanager.pl oraz www.zielonalekcja.pl, służące upowszechnianiu informacji o ochronie środowiska i edukacji ekologicznej. Portal www.komunalny.pl adresowany jest

głównie do przedsiębiorców sektora usług komunalnych, administracji samorządowej i rządowej, przedstawicieli organizacji pozarządowych i stowarzyszeń branżowych. Codziennie aktualizowany serwis informacyjny pozwala śledzić na bieżąco ważne wydarzenia, m.in. planowane i realizowane inwestycje i zmiany w prawie. Serwis zawiera poza tym regularnie aktualizowane kalendarium konferencji, szkoleń i branżowych wydarzeń w Polsce. Prezentuje także specjalistyczne teksty ekspertów w poszczególnych dziedzinach oraz komentarze i opinie uczestników rynku, ekspertów i naukowców. Do bardzo szerokiego grona odbiorców dociera dzięki newsletterowi. Głównym celem portalu www.zielonalekcja.pl - powstałym przy wsparciu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej - jest natomiast promowanie postaw ekologicznych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. Zamierzeniem portalu było stworzenie banku informacji z materiałami edukacyjnymi i pomysłami na zajęcia w terenie oraz dostarczenie przydatnych informacji o bieżących konkursach, akcjach i kampaniach związanych z ochroną środowiska. Od 2009 r. przy jego udziale przygotowano około 50 autorskich konkursów mających różną formę (konkursy: fotograficzne, plastyczne, wiedzy, literackie, artystyczne, na projekt ścieżki, na scenariusz zajęć lekcyjnych), tematykę i grupę docelową (od najmłodszych dzieci po osoby dorosłe). We wszystkich tych inicjatywach uczestniczyło dotąd (2016 r.) około 16 tys. osób.

Całość działań edukacyjnych ABRYSU, prowadzona m.in. przy udziale redakcji czasopism i portali branżowych, obejmuje: kreację i kompleksową realizację kampanii z zakresu edukacji ekologicznej, przygotowanie materiałów edukacyjnych (m.in. komiksów, broszur, ulotek, biuletynów), produkcje filmowe i radiowe, kampanie w mediach masowych i reklamę zewnętrzną, organizowanie wydarzeń promujących ochronę środowiska (m.in. pikników, festiwalu, gier miejskich), projekty kreatywnie dopasowane do potrzeb klienta.

Przegląd Komunalny i pozostałe czasopisma patronują organizowanym od 17 lat przez ABRYS konkursom, których celem jest wzmocnienie zaangażowania społeczeństwa w ochronę środowiska. Kierowane bezpośrednio do jednostek samorządów terytorialnych, firm, instytucji i osób prywatnych znakomicie spełniają swoją rolę edukacyjną i promocyjną. W konkursach wyróżniane są osoby i firmy, które swoim zaangażowaniem przyczyniają się do szerzenia idei pracy organicznej, są innowacyjne w rozwoju różnych dziedzin gospodarki komunalnej i ochrony środowiska. Głównym przedsięwzięciem w tym zakresie jest "Nagroda Pracy Organicznej w Ochronie Środowiska im. Wojciecha Dutki" [Dutka M., Kasprzak 2015a, 2015b, Kasprzak, Dutka M. 2007], której głównym celem jest uhonorowanie osiągnięć osób działających na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz propagujących postawy promujące ochronę środowiska. Głównym kryterium wyboru laureata nagrody jest całokształt prowadzonej działalności w duchu zrównoważonego rozwoju, rozumianego jako wszelkie działania istotnie wpływające na ochronę środowiska i szerzenie postaw proekologicznych w społeczeństwie (np. prowadzenie warsztatów i wykładów, tworzenie programów edukacyjnych lub akcji dobroczynnych, organizowanie wystaw, poradnictwo w zakresie ochrony środowiska). Organizowany przez *Przegląd Komunalny* "Konkurs o Puchar Recyklingu" to jedyne w Polsce przedsięwzięcie, które w sposób kompleksowy ocenia selektywną zbiórkę odpadów i niezbędne w tym zakresie działania edukacyjne. Uczestnicy walczą także o prestiżowy tytuł "Tygrysa Recyklingu" i statuetki "Heraklesa" w różnych kategoriach, m.in. "Gminy Recyklingu", "Lidera Recyklingu" oraz "Lidera Edukacji Recyklingowej". W ramach Konkursu "Aktywni w Wielkopolsce" wyróżniane są podmioty działające na terenie województwa wielkopolskiego, które realizują najbardziej wydajny system selektywnej zbiórki odpadów

oraz działania edukacyjne w tym zakresie. Celem konkursu "Dyrektor Roku Zakładu Oczyszczania Miasta" - organizowanego przy współpracy z Krajowym Forum Dyrektorów Zakładów Oczyszczania Miast - jest nagrodzenie prezesów i dyrektorów zasłużonych dla sektora gospodarki komunalnej, posiadających zdolności menedżerskie i wdrażających w kraju zasady nowoczesnej gospodarki odpadami. *Przegląd Komunalny* wspiera także inne konkursy organizowane przez pozostałe czasopisma. Tytuł "Promotora Energetyki Odnawialnej" - uzyskiwanego w konkursie organizowanym przez redakcję miesięcznika *Czysta Energia* - przyznawany jest osobom i instytucjom, które rozpowszechniają i wspierają działania na rzecz zrównoważonego rozwoju energetycznego oraz przyczyniają się do wdrożeń rozwiązań z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Konkurs "Ekoodpowiedzialni w biznesie" - promowany przez *Ecomanager* - ma na celu wyłonienie przedsiębiorstw z sektora przemysłu, prowadzących szeroką działalność inwestycyjną, edukacyjną i informacyjną, związaną z ochroną środowiska, a także pomysłodawców nowatorskich rozwiązań w zakresie ochrony środowiska. W konkursie uczestniczyć mogą wszystkie podmioty z branży przemysłowej, posiadające siedzibę na terytorium Polski i prowadzące na jej terenie działalność na rzecz ochrony środowiska. Konkurs składa się z dwóch kategorii: "Przedsiębiorstwo" (nagradzane są firmy realizujące przedsięwzięcia proekologiczne, kampanie edukacyjne w zakresie ochrony środowiska i prowadzące politykę społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw za ich wpływ na społeczeństwo (*Corporate Social Responsibility*, CSR) oraz "Innowacje środowiskowe" (wyłaniani są pomysłodawcy nowatorskich rozwiązań w zakresie ochrony środowiska). Laureaci otrzymują Puchary Innowacji Środowiskowych w dwóch podkategoriach: innowacyjny projekt gotowy do komercjalizacji (po wstępnej fazie badań i analizie rynku), ale niezakończony wdrożeniem oraz innowacyjny projekt zakończony wdrożeniem w gospodarce. Prowadzony przez miesięcznik *Zieleń Miejska* konkurs "Inspiracje w przestrzeni" skierowany jest to osób, których pasją jest projektowanie. Celem konkursu jest nagrodzenie i promocja projektów urbanistycznych kształtujących wysoką jakość przestrzeni publicznej. Miesięcznik *Wodociągi-Kanalizacja* organizuje konkurs "Głośna woda" na najbardziej interesujące inicjatywy edukacyjne organizowane przez przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne. Celem konkursu jest prezentacja lokalnych akcji edukacyjnych i wypromowanie ich dla ogółu społeczeństwa, wymiana doświadczeń pomiędzy przedsiębiorstwami wodociągowo-kanalizacyjnymi, upowszechnianie idei edukacji ekologicznej w branży i zainteresowanie mieszkańców tematyką racjonalnego korzystania z zasobów wodnych oraz uwrażliwienie na nawyki wpływające bezpośrednio na stan rur i infrastruktury wodno-ściekowej. Uroczyste wręczenie wszystkich nagród odbywa się każdego roku podczas uroczystej Gali Międzynarodowego Kongresu Ochrony Środowiska ENVICON (XX edycja Kongresu w 2016 r.) na terenie Międzynarodowych Targów w Poznaniu - najważniejszego Kongresu branży ochrony środowiska w Polsce.

1 czerwca 2011 r. *Przegląd Komunalny* przyjęło w poczet członków ogólnoeuropejskiego stowarzyszenia prasy branżowej European Environmental Press (EEP), którego misją jest promowanie wiedzy na temat ochrony środowiska, głównie poprzez specjalistyczne wyróżniające się w Europie czasopisma. Stowarzyszenie EEP ma na celu stworzenie między swoimi członkami europejskiej sieci czasopism o tematyce środowiskowej oraz - w ujęciu bardziej ogólnym - wspieranie komunikacji na temat ochrony środowiska w Europie. Poza *Przeglądem Komunalnym* do EEP należy obecnie tylko 17 europejskich czasopism "środowiskowych" (po jednym z każdego kraju: Austria, Belgia, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Rumunia, Szwajcaria, Turcja, Węgry, Włochy), z których każde w opinii

Europejskiej uważane jest za lidera w swoim kraju. Mają one m.in. udział w budowaniu więzi między specjalistami ochrony środowiska w sektorze publicznym i prywatnym w całej Europie "Przegląd Komunalny" spełnia obecnie wysokie standardy jakości i niezależności, wyznaczone przez EEP dla jego członków.

Radę Programową *Przeglądu Komunalnego* tworzy 10 osób, pracowników dydaktyczno-naukowych reprezentujących 10 krajowych uczelni wyższych oraz jedną placówkę Polskiej Akademii Nauk. Z działalnością redakcji związana jest także grupa 13 stałych współpracowników, a z redakcją *Wodociągów - Kanalizacji* niezależny Komitet Naukowy (18 osób).

BIBLIOGRAFIA

1. Dutka M., Kasprzak K. 2008. Dwusetny numer - historia powstania. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 5 (22). 12.
2. Dutka M., Kasprzak K. 2011. "Przegląd Komunalny" - 20 lat rozwoju. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 3 (234). 16-18.
3. Dutka M., Kasprzak K. 2012. Połączeni jednym etosem. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 5 (248). 13.
4. Dutka M., Kasprzak K. 2015a. Wojciech Dutka patron Nagrody Pracy Organicznej w Ochronie Środowiska. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 10 (289). 129.
5. Dutka M., Kasprzak K. 2015b. Wojciech Dutka. Patron Nagrody Pracy Organicznej w Ochronie Środowiska. *Więści Lubońskie*. Luboń. 10. 46-47.
6. Dutka M., Kasprzak K. 2016. To już trzysta "Przeglądów"! *Przegląd Komunalny*. Poznań. 9 (300). 12-13..
7. Dutka W., Kasprzak K. 1999. PRZEGLĄD KOMUNALNY wczoraj, dziś i jutro. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 1 (88). 7.
8. Dutka W., Kasprzak K. 2000. PRZEGLĄD KOMUNALNY - historia i przyszłość. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 1 (100). 14-17.
9. Kasprzak K. 1997. "Przegląd Komunalny" w 1998 roku. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 11-12 (74-75). 24.
10. Kasprzak K. 2005a. Edukacja ekologiczna w realizacji zasad trwałego i zrównoważonego rozwoju. *Zesz. Nauk. PTIE i PTG w Rzeszowie*. Rzeszów. 6. 7-13.
11. Kasprzak K. 2005b. Miejsce, rola i formy ekoedukacji. *Przegląd Komunalny (Dodatek specjalny)*. Poznań. 1. 20-21.
12. Kasprzak K. 2005c. Odpowiedzialność człowieka w cywilizacji technicznej (rozmowa z ks. prof. dr hab. Stanisławem Ziębą, dziekanem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego i kierownikiem Zakładu Ekologii Człowieka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego rozmawia Krzysztof Kasprzak). *Przegląd Komunalny*. Poznań. 1 (160). 14-15.
13. Kasprzak K. 2006. Czasopismo z misją. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 3(174). 29.
14. Kasprzak K. 2007. Dla ludzi i środowiska. *Więści Lubońskie*. Luboń. 11(203). 5.
15. Kasprzak K. 2011a. 99 "Zeszytów Komunalnych". *Przegląd Komunalny*. Poznań. 3(234). 24.
16. Kasprzak K. 2011b. Moja współpraca. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 3(234).6-27.
17. Kasprzak K. 2013. Srebrny jubileusz - 25 lat w gospodarce komunalnej i ochronie środowiska. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 12(267). 20-23.
18. Kasprzak K. 2014a. Abrys inicjatorem edukacji ekologicznej. 25 lat w gospodarce komunalnej i ochronie środowiska. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 1(265). 18-19.
19. Kasprzak K. 2014b. Alternatywna edukacja. *Przegląd Komunalny*. Poznań. 5(270). 30.

20. Kasprzak K. 2016. Jak powstawał "Przegląd Komunalny"? Przegląd Komunalny. Poznań. 3(294). 13-15.
21. Kasprzak K., Dutka M. 2007. Wojciech Dutka - dla ludzi i środowiska. Wydawnictwo ABRYS. Poznań. 375 ss.
22. Kostecka J. 2013. Retardacja tempa życia i przekształcania zasobów przyrody - wybrane implikacje obywatelskie. Inżynieria Ekologiczna. 34. 38-52.
23. Kostecka J., Piersisk A., Pawlak R. 2015. Edukacja dla zrównoważonego rozwoju - projekt KOS („Kumplem Osoba Starsza”). Polish Journal for Sustainable Development. 19. 71-76. DOI: 10.15584/pjsd.2015.19.8.
24. Kostecka J., Mazur-Pączka A. 2015. Przykład aktywnego nauczania na przedmiocie „Filozofia przyrody” - projekt PASO („Pytaj - Aktywnie Szukaj Odpowiedzi”). Polish Journal for Sustainable Development. 19. 75-82. DOI: 10.15584/pjsd.2015.19.9.

**ABRYS PUBLISHING HOUSE AS AN EDUCATIONAL TASK.
DISSEMINATION OF RETARDATION IDEA AS AN ELEMENT OF
ALTERNATIVE EDUCATION. PART I**

Summary

Municipal Publisher ABRYS has issued tens of thousands of copies of magazines (Communal Review, Clean Energy, Municipal Green, Recycling, Waterworks - Sewage System, Eco-Manager) providing professional information, shaping opinion and presenting controversies. It also has thousands of hits on the web pages of various applications developed by ABRYS, complementary to, not a substitute for these magazines. They fit fully in the implementation of environmental education as an interdisciplinary teaching and learning at all formal and informal levels. Its aim is to form full consciousness and wake up the society interest of interrelated economic, social, political and environmental issues, enabling all citizens to acquire the knowledge and skills necessary to improve the environment and create new patterns of behavior, attitudes, values and beliefs of individuals, groups and societies, taking into account the concern about the quality of the environment. In order to achieve these objectives, it is necessary, among others, to introduce professional environmental education in all spheres of social life taking into account and using cultural, ethical and religious values, to provide public access to natural environmental information, including taking action in the field of retardation. However, what is most important is the recognition that environmental education is a prerequisite for changing the consumer model of the society. So far, these objectives have not been achieved. The institutions of our country do not provide an alternative to the model of the consumer society, as they are all based on its functioning.

Key words: sustainable development, retardation, communal magazines